

Motion till riksdagen 2013/14:C419

av Åsa Romson m.fl. (MP)

För hela orten – Politik för upprustning och hållbarhet i miljonprogramsområden

1 Sammanfattning

Miljonprogrammet är en sammanfattande benämning på den bostads- och byggpolitik som bedrevs under perioden 1964–1975 i Sverige då cirka 1 000 000 lägenheter producerades. En stor del av dessa byggnader måste nu rustas upp, men det är viktigt att se bortom byggnaderna och ta ett helhetsgrepp för att frigöra den stora potential som finns i Sveriges miljonprogramsområden. Utmaningarna är stora, men kreativiteten och framåtandan som syns på många håll är större. Miljöpartiet de gröna visar genom den här motionen långsiktig politik för att de goda exemplen ska bli fler.

I denna partimotion samlar vi några av förslagen. Motionen är indelad i tre huvudsakliga delar. Den första fokuserar på den nödvändiga upprustningen av miljonprogrammets fastigheter. Den andra delen koncentrerar sig på platsen mellan husen, d.v.s. mötesplatser och kommunikationer. Den tredje delen tar sig an livet i förorten och behandlar därmed alltifrån trygghetssituationen till arbetslöshet.

Fel! Okänt namn på

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	1
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
4	Inledning.....	6
5	Upprustning av miljonprogrammets byggnader	7
5.1	Den stora upprustningsutmaningen	7
5.1.1	Fond för fukt- och mögelskador	8
5.2	Bygg om, bygg på, bygg nytt	8
6	Satsningar på platsen mellan husen	9
6.1	Cykelbanor och gångstråk	9
6.2	Spårväg.....	10
6.3	Stadsodling och gröna mötesplatser	10
6.4	Parkeringspolitik	11
6.5	Sårbarhetsanpassning med trevligare bostadsområden som följd... ..	12
6.6	Väg och bilism	12
7	Satsningar på livet mellan husen	13
7.1	Upprustning som motor för jobb	13
7.1.1	Startcentraler i miljonprogramsområden	13
7.1.2	Upprustningsutbildning	14
7.1.3	Sociala investeringar	14
7.1.4	Sommarjobb för ungdomar.....	15
7.1.5	Främja småföretagande	15
7.2	Bra skolor oavsett bostadsområde	16
7.2.1	Fler vägar till gymnasiekompetens.....	16
7.2.2	Teoretiker ska kunna bli praktiker – yrkesvux för akademiker	16
7.2.3	Specialutbildningar i miljonprogramsområden	17
7.2.4	Kraftfulla åtgärder i ett tidigt skede för dem som halkar efter	17
7.3	Trygghet	18
7.3.1	Förtroendet för polisen	18
7.3.2	Motverka diskriminering	19
7.4	Hälsa på lika villkor	19
7.4.1	Familjecentraler i miljonprogramsområden.....	20
7.5	Större mångfald av verksamheter	21
7.5.1	Satsningar på idrott och kultur.....	22
7.6	Delaktighet och identitet.....	23
7.6.1	Minska stigmatisering och främja stolthet över det egna bostadsområdet.....	24
8	Hela Sverige ska leva	24

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utvidgat och energianpassat ROT-avdrag för hyresbostäder och skollokaler.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett stärkt bostadsbidrag.²
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fond för fukt- och mögelskador.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ny- och ombyggnad av bostadsfastigheter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om cykelbanor och gångstråk.³
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om spårvägssatsningar.³
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge länsstyrelser och berörda myndigheter i uppdrag att främja stadsodling.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillåta kommuner att reservera parkeringar för bilpoolsbilar.³
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att plan- och bygglagen bör förtydligas så att det blir tydligt att p-normerna ska användas inte bara för att ordna den lokala trafiksituationen utan också för att bidra till att miljö kvalitetsmålen och de trafikpolitiska målen nås.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om parkeringsavgift.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utforma en miniminorm för antalet cykelparkeringar vid nybyggnation av bostäder i tätort.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för sårbarhetsanpassning.⁴
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta ett liv utan bil i staden.³
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om startcentraler i miljonprogramsområden.⁵
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild upprustningsutbildning.⁵
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sociala investeringar.⁶
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sommarjobb till ungdomar.⁵
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mikrokrediter för företag som startas av nyanlända.⁷

Fel! Okänt namn på

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda.²
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa möjligheter för nya folkhögskolor i miljonprogramsområden.⁸
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den kommunala vuxenutbildningen behöver stärkas och erbjudas fler.⁹
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om studier på yrkesgymnasium för vuxna.⁹
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla särskilda profiltutbildningar i miljonprogramsområden.⁹
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en läsa-skriva-räkna-garanti.⁹
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att stärka förtroendet för polisen.¹⁰
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka diskriminering i rättsväsendet.¹⁰
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en folkhälsolag.¹¹
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell folkhälsokommission.¹¹
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utforma ersättningsystemet i vården utifrån socioekonomiska faktorer och vårdtyngd.¹¹
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om familjecentraler.¹¹
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Tillväxtverket och Boverket i uppdrag att utreda möjligheterna att underlätta lösningar där fler funktioner blandas i en byggnad.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka den offentliga närvaron i miljonprogramsområden.⁶
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild idrottssatsning.⁸
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att satsa på kulturverksamhet i miljonprogrammen.⁸
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbättrade samråd i samband med områdesutveckling.⁵
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fond för lokala initiativ.⁵
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillgång till statistik för boende i miljonprogramsområden.¹⁰

Fel! Okänt namn på

38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta vara på drivkraften i miljonprogramsområden.⁵
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild vänortssatsning.⁵

¹ Yrkande 1 hänvisat till SkU.

² Yrkandena 2 och 19 hänvisade till SfU.

³ Yrkandena 5, 6, 8 och 13 hänvisade till TU.

⁴ Yrkande 12 hänvisat till FöU.

⁵ Yrkandena 14, 15, 17, 35, 36, 38 och 39 hänvisade till AU.

⁶ Yrkandena 16 och 32 hänvisade till FiU.

⁷ Yrkande 18 hänvisat till NU.

⁸ Yrkandena 20, 33 och 34 hänvisade till KrU.

⁹ Yrkandena 21–24 hänvisade till UbU.

¹⁰ Yrkandena 25, 26 och 37 hänvisade till JuU.

¹¹ Yrkandena 27–30 hänvisade till SoU.

Fel! Okänt namn på

4 Inledning

Miljonprogrammet är en sammanfattande benämning på den bostads- och byggpolitik som bedrevs under perioden 1964–1975 i Sverige då cirka 1 000 000 lägenheter producerades. Det som ofta förknippas med miljonprogrammet är stora industrialiserade byggprojekt, men miljonprogrammet består inte bara av flerfamiljshus utan även av villor och radhus. Miljonprogramsområdena är utspridda över hela landet, ser ut på olika sätt och har alla unika förutsättningar. För att inte tala om befolkningen i dessa områden. På få andra ställen i Sverige finns det en så stor mångfald av olika kompetenser och erfarenheter. Jämför exempelvis den samlade språkkompetensen i miljonprogrammets förortsområden med den i villaförorter.

Det som ändå förenar en stor del av Sveriges miljonprogramsområden är att bostäderna är i stort behov av upprustning. I områden med stora behov av upprustning och energieffektivisering finns ofta också andra behov. Inte sällan har dessa områden hög arbetslöshet, låga studieresultat och på många andra sätt en utsatt socioekonomisk situation.

Därför tar vi i denna partimotion ett helhetsgrepp och stirrar oss inte blinda på husen. I utvecklingen av områdena är det lika viktigt att satsa på platsen mellan husen och att på andra sätt underlätta livet för de boende. Det är också genom att ta detta helhetsgrepp som möjligheterna blir som störst.

Åtgärderna som föreslås i motionen är till stor del inte områdesavgränsade, men däremot av särskild relevans för miljonprogramsområden. Eftersom motionen tar sitt avstamp i upprustningen av miljonprogrammets bostäder har vi valt att främst använda oss av just begreppet miljonprogramsområden. Även referenser till ”förorten” förekommer i denna motion och då avses alltså miljonprogrammets förortsområden. Regeringen brukar i stället tala om ”utanförskapsområden”, men i vår mening riskerar det begreppet att verka stigmatiserande. Tvärtom går det att hitta en stor initiativrikedom i dessa områden. När satsningar och projekt har utgått ifrån de boendes intressen och aktiviteter har det ofta gått bra. Det visar tydligt att det inte finns något inneboende utanförskap i dessa områden.

Vi har valt att kalla denna motion ”För hela orten”. ”Orten” används ofta för att beskriva de miljonprogramsområden och liknande områden som vi pratar om. Men ort är också ett samlingsnamn och kan beskriva allt från minsta lilla samhälle till den större staden. ”För hela orten” har alltså dubbla betydelser. Det innebär alltså att politiken måste ta ett helhetsgrepp när det gäller de specifika miljonprogramsområdena.

Energieffektivisering av byggnaderna måste gå hand i hand med satsningar på platsen och livet mellan husen, men ”För hela orten” syftar också på att ett helhetsgrepp måste tas för att skapa städer som hänger ihop i sin helhet för att vi inte ska glömma att periferins marginalisering är nära sammankopplad med kärnans privilegium.

5 Upprustning av miljonprogrammets byggnader

Miljonprogrammets byggnader måste upprustas. Om detta råder i stort sett total enighet. Om upprustning genomförs på rätt sätt kan de mänskliga och samhällsekonomiska vinsterna bli stora.

5.1 Den stora upprustningsutmaningen

Ungefär 650 000 lägenheter i miljonprogrammet är i behov av renovering. Uppskattningar av den totala kostnaden för upprustning av Sveriges miljonprogramsområden brukar hamna runt 300 miljarder kronor.¹ Många bostadsbolag, både privata och kommunala, har stora problem att lösa finansieringen. I många kommuner pågår ändå ett arbete, men det går för långsamt och leder ofta till hyreshöjningar som är svåra att klara av för de boende.² En stor utmaning för fastighetsägarna, är att samtidigt kunna både bekosta upprustning av miljonprogrammets bostäder och bygga nya bostäder. I vissa kommuner leder detta till att delar av fastighetsbeståndet från miljonprogrammet säljs ut, för att finansiera upprustning och nybyggnation. Detta leder i sin tur till lokaldemokratiska utmaningar.

För att ge en ordentlig skjuts i upprustning och energieffektivisering föreslår Miljöpartiet att det befintliga ROT-avdraget utvidgas och energianpassas. I dag kan bara personer som bor i småhus, bostadsrättslägenheter eller ägarlägenheter få del av ROT-avdraget. För att det ska kunna stimulera upprustningen av miljonprogrammet behöver det även kunna användas för att göra avdrag på kostnaden för upprustning av flerbostadshus (både hyresrätter och bostadsrätter) och bidrag till att minska kostnaden för upprustningen av skollokaler. Det handlar alltså inte om att fler privathushåll ska få möjlighet att måla om köket, utan om att det ska bli billigare att rusta upp hela fastigheter.

Exempel på investeringar som skulle kunna ge avdrag är tilläggsisolering, installation av vattenbesparande kranar eller fönsterbyte. Även byte av värmesystem från fossil uppvärmning eller direktverkande el till fjärrvärme eller förnybar energi ger rätt till avdrag. Vad som här anförts om ett utvidgat och energianpassat ROT-avdrag bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det utvidgade ROT-avdraget gör att kommunerna och hyresgästerna inte står ensamma med den ekonomiska börda som upprustning innebär på kort sikt. Men fler insatser behövs. Miljöpartiet vill därför stärka bostadsbidraget

¹ Bostadskreditnämnden 2008, *Upprustning av miljonprogrammets flerfamiljshus – Statlig medverkan i finansieringen*; SABO 2009, *Hem för miljoner – Förutsättningar för upprustning av miljonprogrammet – rekordärens bostäder*; Industrifakta 2008, *Förnyelse av flerbostadshus byggda 1961–1975*.

² Hyresgästföreningen, 2011. *...men vart ska ni då ta vägen? – Ombyggnation ur hyresgästernas perspektiv*.

Fel! Okänt namn på

så att fler kan ta del av det. Vi utvecklar närmare hur detta ska ske och finansieras i vår budgetmotion.

Vad som här anförts om att bostadsbidraget ska höjas, bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.1.1 Fond för fukt- och mögelskador

Miljöpartiet föreslår också en fond för att åtgärda allvarliga fukt- och mögelskador som fortfarande är ett hot för många människors hälsa. Den borgerliga regeringen bestämde sig tidigt för att det inte längre fanns några problem med fukt- och mögelskador i vårt land. Miljöpartiet delar inte regeringens uppfattning när det gäller behovet av finansiering av fukt- och mögelåtgärder. Felkonstruerade hus och allvarliga fukt- och mögelskador är fortsatt ett problem som behöver åtgärdas. Regeringen bör ta upp en diskussion med byggnadsindustrin om en ny medfinansiering till fonden för fukt- och mögelskador. För att ha utrymme för en sådan strategi bör ett statligt kapital tillföras och en organisation inrättas. Vad som här anförts om en fond för fukt- och mögelskador bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.2 Bygg om, bygg på, bygg nytt

Utvecklingen i många miljonprogramsområden hämmas ofta av ensidig arkitektur och en isolering som utgörs av motorleder och stängda fasader. Ensidigheten syns också i bristen på bostäder i vissa storlekar, både lägenheter för stora familjer eller mindre ettor. I samband med upprustningen finns möjlighet att bygga om och bygga nytt. Det går att slå ihop lägenheter, dela upp lägenheter, bygga på höjden, på bredden eller på mark som inte används optimalt. Det skapar variation i bostadsmiljön och möjliggör också bostäder som är bättre anpassade efter de boendes behov.

Ny- och ombyggnation bör främst anpassas efter behovet bland dem som redan bor i området, till exempel ungdomar som vill flytta hemifrån eller stora familjer som behöver större yta.

Nya och ombyggda bostäder kan också bli ett effektivt verktyg för att minska segregationen. Det finns i dag inte många boendeanternativ för den som vill göra boendekarriär inom miljonprogramsområdena. Det ska inte finnas några områden i Sverige där de boende upplever att man måste flytta för att få en chans. Alla ska ha rätt att trivas och utvecklas där man bor. Miljöpartiet vill därför att det byggs fler studentbostäder i Sveriges miljonprogramsområden. Det skapar möjligheter för dem som vill flytta hemifrån och börja studera, men som ändå vill bo kvar i sina kvarter.

Fler studentbostäder skulle också locka nya boende till områdena och knyta samman staden på ett viktigt sätt. Nya möten skulle skapas och en stärkt efterfrågan och köpkraft skulle attraheras till miljonprogrammets förortsområden. På så sätt skapas förutsättningar för ett stärkt lokalt näringsliv, nya jobb, kulturverksamheter med mera.

När nya bostäder och verksamheter tillkommer i ett område väcks ibland en oro för undanträngning av dem som bor där nu. När vi ser till historiska flyttmönster mellan stadsdelar är det lätt att förstå oron, men fler verksamheter och fler människor till ett område står inte i motsats till de nuvarande invånarnas intressen och behov. Tvärtom är det något som kan öka boendekvaliteten för alla. Det centrala är att hyresgästerna inte står ensam med utvecklingskostnaderna, det vill säga att det inte får vara likhetstecken mellan förnyelse och kraftiga hyreshöjningar. Det är också viktigt att involvera befolkningen i olika utvecklingsprojekt i ett tidigt skede (se vidare under 4.1).

Vad som här anförts om ny- och ombyggnad av bostadsfastigheter bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

6 Satsningar på platsen mellan husen

Upprustningen av miljonprogrammets byggnader skapar möjligheter att ta ett helhetsgrepp på hela bostadsområden. Det kan handla om att skapa mötesplatser, men också om mer grundläggande frågor som hur staden eller orten hänger ihop.

Situationen i miljonprogrammets förortsområden hänger tätt samman med hur området och kommunen i helhet är planerade. Den isolering som många av miljonprogramsområdena lider av är ofta både social, ekonomisk och fysisk. Det går exempelvis att se samband mellan ett områdes fysiska karaktär och företagsetableringar. Många av Sveriges miljonprogramsområden ligger inlåsta mellan motorvägsbarriärer och stängda fasader. Genom att bryta ner den fysiska isoleringen, kan alltså även den ekonomiska och sociala isoleringen minska.

6.1 Cykelbanor och gångstråk

Miljöpartiet vill göra det enklare för människor att röra sig till, från och mellan miljonprogramsområden. Ett sätt att öppna dessa områden är nya gångstråk och cykelbanor. När vi skapar mer utrymme för skateboards, barnvagnar och cyklar skapar vi trevligare områden.

Staten bör ta ett större ekonomiskt ansvar för att underlätta för dem som vill ta cykeln till jobbet, skolan eller kompiserna. Cykelinvesteringar bör göras i det statliga vägnätet, men också i kommunala och regionala vägnät med statlig delfinansiering.

Miljöpartiet vill satsa 9 miljarder kronor för cykel- och gångfrämjande insatser fram till 2025. Pengarna ska till exempel kunna användas för bidrag till kommuner för att anlägga cykelvägar och gångstråk mellan miljonprogramsområden eller för att införa så kallade stadsgator där olika transportsätt kan kombineras på ett säkert sätt. Vad som här anförts om cykelbanor och gångstråk bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Fel! Okänt namn på

Regeringen lyfter ibland fram behovet av satsningar på kollektivtrafik och cykel, men de konkreta förslagen är få och svaga. Stora satsningar behövs i hela landet och på många håll krävs statlig delfinansiering.

6.2 Spårväg

Det finns flera internationella exempel på hur kollektivtrafiksatsningar har bidragit till att lyfta hela områden. Ett exempel är Parla i Spanien. Stadsdelar som tidigare var åtskilda har nu knutits ihop och statusen på flera förortsområden har höjts. Dessutom tog det endast sju år för förberedelser och byggnation fram till invigning, vilket underlättades av att medborgarna involverades på allvar.³ Ny och utbyggd spårväg har visat sig kunna attrahera privat kapital till områden som tidigare betraktats som olönsamma för investeringar. Det är Parla ett bra exempel på.

Miljöpartiet föreslår en statlig delfinansiering av spårvägssatsningar på 12 miljarder kronor fram till 2025. Det skulle till exempel kunna innebära statlig delfinansiering av spårväg för att, där behov finns, göra det lättare att ta sig till, från och mellan Sveriges miljonprogramsområden. Vad som här anförs om spårvägssatsningar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.3 Stadsodling och gröna mötesplatser

Den bostadsnära naturen är ovärderlig som plats för sociala möten, lek och återhämtning. Grönska minskar också sjukdomar och ökar trivselen.

Många svenska miljonprogramsområden har redan idag unika möjligheter med grönska in på knuten. Då är det också viktigt att den är tillgänglig för de boende. Att skapa tillgänglighet till grönområden handlar inte bara om att bevara och återskapa gröna ytor, utan också om att hantera barriärer som kan utgöra hinder för att ta sig till en grönyta. Det kan till exempel handla om en trafikerad väg som gör att föräldrar inte vågar låta sina barn gå dit på egen hand.

Ett annat sätt som skapar grönare och trevligare områden är stadsodling. I stadsdelen Seved i Malmö har stadsodling använts inte bara för att skapa en mer trivsam miljö, utan även för att underlätta för möten kring odlingen. Ytterligare exempel går att hitta i Uppsala, Botkyrka och på många andra håll. Genom att kombinera odlingen med ett socialt rum för spontana samtal om ett områdes förutsättningar och möjligheter kan nya planer för kvarteren växa fram. Dessutom skapas möjligheter för en lokal och hållbar matproduktion.

De statliga myndigheter och institutioner som idag har jordbruk och odling på sitt bord har ett uppdrag som fokuserar på landsbygden. Det innebär i prak-

³ Trafikuskottet, *Redogörelse för Trafikuskottets studieresa till Frankrike och Spanien den 25–31 maj 2008*, s. 24.

tiken att varken myndigheter eller länsstyrelser har ansvar eller mandat att stötta en utveckling av stadsodling i till exempel miljonprogram. Miljöpartiet vill ge länsstyrelser och berörda myndigheter i uppdrag att främja stadsodling. Vad som här anförts om att ge länsstyrelser och berörda myndigheter i uppdrag att främja stadsodling bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.4 Parkeringspolitik

Dagens regelverk innebär i vissa delar att asfalt går före trädgårdar och parker när områden ska utvecklas. Det är ett hinder för att till exempel miljonprogramsområden ska utvecklas till grönare mötesplatser.

Vid nybyggnation av bostäder finns det krav på hur många bilparkeringsplatser som måste finnas. Då p-normsverktyget ofta används på ett sätt som konserverar dagens bilberoende bör plan- och bygglagen förtydligas så att det blir tydligt att p-normerna ska användas inte bara för att ordna den lokala trafiksituationen utan också för att bidra till att miljö kvalitetsmålen och de trafikpolitiska målen nås. Till exempel kan kommunen sätta maxtak för bilparkeringar, minimikrav på cykelparkeringar och sänka p-normen mot att exploatören ordnar bilpool och andra mobility management-åtgärder. Vad som här anförts om p-normer bör riksdagen ge regeringen tillkänna som sin mening.

Många boende i flerfamiljshus har inte bil, men subventionerar samtidigt sina bilägande grannars parkeringsplatser. Detta genom att kostnaden för boendeparkering inte läggs ut enbart på dem som har parkering, utan delvis läggs in som en kostnad för samtliga hyresgäster. Dock utan att redovisas. Vi anser därför att boendeparkering inte ska kunna subventioneras över hyran, utan ska tas ut som en avgift av användarna. Detta skulle leda till att eventuellt överskott av parkeringsplatser synliggörs. En trolig följd är att många parkeringsplatser byggs om till annat som tjänar de boende bättre eller att nya bostäder kan uppföras utan att nya parkeringsplatser behöver tillföras. Det både frigör yta och leder till att den som är bilfri slipper betala för andras bilparkering. Vad som här anförts om parkeringsavgifter bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Miljöpartiet vill i stället att kommunerna ska få bättre möjligheter att stimulera bilpooler, till exempel genom att tillåta kommunerna att reservera parkeringar för bilpoolsbilar. Vad som här anförts om att tillåta kommuner att reservera parkeringar för bilpoolsbilar bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Boverket bör också utforma en miniminorm för antal cykelparkeringar vid nybyggnation av bostäder i tätort. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Fel! Okänt namn

6.5 Sårbarhetsanpassning med trevligare bostadsområden som följd

Vid sidan av Miljöpartiets offensiva politik för att minska utsläppen av växthusgaser, driver vi också på för att anpassa samhället till de utmaningar som klimatförändringarna kommer att föra med sig. Det handlar om att anpassa samhället till ökande medeltemperaturer, till mer nederbörd och mer ofta återkommande extremväder som skyfall och värmebölja. Höjd havsnivå och översvämningar riskerar att hota såväl människors säkerhet som stora materiella värden. Även risk för ras och skred kommer att öka.

Sett från den ljusa sidan så kan de nödvändiga åtgärderna för att hantera dessa faror samtidigt bidra till att skapa trevligare boendemiljöer. Framför allt miljonprogramsområden kan inom ramen för sårbarhetsåtgärderna göras grönare och få fler vattendrag.

Ett praktiskt exempel på hur bostadsområden kan utvecklas genom sårbarhetsanpassning är Augustenborg i Malmö. Där har bäckar, dammar och vackra planteringar anlagts i samarbete med de boende för att ta emot regnvatten som annars skulle fyllt kloaksystemen och lett till översvämningar. Gröna tak som samlar upp regnvattnet minskar också risken för översvämning. Upp till hälften av det regnvatten som faller på taken kan magasineras i skikten av bland annat mossor och jord. Samtidigt skyddar växtligheten taken och isolerar byggnaden.

Miljöpartiet föreslår ökade anslag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för stöd till kommunala anpassningsåtgärder. Vad som här anförts om sårbarhetsanpassning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.6 Väg och bilism

Tyvär har regeringens politik ett starkt fokus på motorleder som skapar mer delade och bilberoende städer. Det mest häpnadsväckande exemplet är Förbifart Stockholm. Denna typ av satsningar suger upp så gott som all finansiering till satsningar på cykel- och kollektivtrafik. Forskningen visar dessutom att nya motorvägar leder till ökad trafik, och i vägutredningen från 2005 beräknades bygget av Förbifart Stockholm öka koldioxidutsläppen med 130 000–140 000 ton.⁴ Anmärkningsvärt med just Förbifart Stockholm är att den kommer att gå i tunnel genom regionens resursstarka områden, men i ytläge just vid miljonprogramsområden som Skärholmen och Norra Järva. Det kommer att förfula boendemiljön och innebära stora folkhälsoutmaningar genom avgaserna och bullret som medföljer.

⁴ Trafikverket 2005, *Konsekvenser av vägförslagen Förbifart Stockholm och Diagonal Ulvsunda*, s. 193.

Bilberoende städer är ofta inte ens uppskattade av bilister.⁵ För att vägarna inte ska korka igen krävs en välfungerande kollektivtrafik. Det finns därför ett allmänintresse av att bilarna blir färre till antalet, samtidigt som de som finns får rulla en större del av sin tid och inte bara stå i kö eller på parkeringsplats. Som ett led i att skapa trevligare och grönare städer vill Miljöpartiet därför göra det enklare att leva utan egen bil i staden. Taxi, hyrbil eller bilpooler är exempel på alternativ som bör främjas för de resor där bil är nödvändig. Det skulle frigöra mycket yta som skulle kunna användas till grönområden, spår-bunden kollektivtrafik med mera. Vad som här anförts om att underlätta ett liv utan bil i staden bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7 Satsningar på livet mellan husen

Hittills har den här motionen fokuserat mest på husen och ytan mellan husen. Vi går nu vidare och identifierar viktiga insatser för att bland annat få en bättre skola, nya jobb och ökad trygghet i Sveriges miljonprogramsområden.

7.1 Upprustning som motor för jobb

I samband med den nödvändiga upprustningen av miljonprogrammets byggnader finns en unik chans att skapa nya jobb för dem som bor i miljonprogramsområdena. Det är en viktig social investering som både kommunen och de som får jobb tjänar på. Fackförbundet Byggnads beräknar att 30 000 nya arbetstillfällen kan skapas bara för energireoveringarna. Varje person som går från arbetslöshet till arbete innebär också en stor besparing för staten genom minskade utgifter för till exempel a-kassa, sjukförsäkring och Arbetsförmedlingens insatser.

7.1.1 Startcentraler i miljonprogramsområden

En stor utmaning i matchning och sysselsättningsinsatser är att kommunerna ofta tvingas stå ensamma för utgifterna medan besparingarna görs på nationell nivå. Regeringen har inte lyckats ge Arbetsförmedlingen tillräckligt tydliga uppdrag för att på allvar stötta kommunerna.

Visst finns flera goda exempel på hur Arbetsförmedlingen och kommuner samarbetar framgångsrikt. Problemet är att dessa framgångsexempel saknar det regelverk och den finansiering som behövs för långsiktighet.

Miljöpartiet föreslår därför att Arbetsförmedlingen ska samverka med kommunerna om så kallade startcentraler. På startcentralerna ska all kompetens finnas samlad under ett tak – alltifrån arbetsförmedlare till socionomer. Där ska även finnas företagslotsar som hjälper företag att hitta rätt i den byrå-

⁵ LundaMats 2005, *Handbok i bilsnål samhällsplanering*, s. 15.

Fel! Okänt namn på

kratiska djungeln. Startcentralerna bör i så hög grad som möjligt placeras i områden med hög arbetslöshet, exempelvis förorternas miljonprogram. Startcentraler i miljonprogramsområden skulle inte minst möjliggöra en nära kontakt med både boende och verksamma bygg- och bostadsbolag. Det stora arbetskraftsbehovet i samband med upprustning kan på så sätt matchas med det stora antalet arbetssökande i dessa områden. Startcentralen kan bland annat hålla koll på vad bygg- och bostadsbolagen behöver och ska utifrån de behoven hjälpa arbetssökande boende att fylla detta behov genom utbildning och inledande aktivitetsersättning. Vad som här anförts om startcentraler i miljonprogramsområden bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.1.2 Upprustningsutbildning

Gårdsten och Hovsjö är exempel på områden där arbetslösa boende har utbildats och anställts i arbetet med upprustningen. Miljöpartiet vill att dessa exempel ska spridas och bli många fler. Ett sätt att stimulera fram fler exempel är att underlätta matchningen mellan arbetskraftsbehovet och upprustningskompetensen hos de boende. Miljöpartiet vill till en början tillföra 2 000 platser på branschriktad jobbutbildning med fokus på just upprustning. Arbetsförmedlingen bör få i uppdrag att i samverkan med Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (Sabo), Sveriges Kommuner och Landsting, Byggnads, Byggindustrierna och Fastighetsägarna att ta fram och genomföra utbildningen. Vad som här anförts om en särskild upprustningsutbildning bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.1.3 Sociala investeringar

Beräkningar visar exempelvis att kostnaderna för ungdomar som varken arbetar eller studerar efter gymnasiet ligger på ca 6 miljarder kronor per år.⁶ Genom att satsa på förebyggande åtgärder tidigt kan samhället använda begränsade resurser på ett mycket mer effektivt sätt. I grunden handlar det om specifika och riktade insatser mot särskilt utsatta individer eller grupper där det finns stor kunskap och erfarenhet av att tidigt kunna identifiera riskbeteenden.

Fler kommuner har redan inrättat sociala investeringsfonder, bland andra Norrköping och Lilla Edet. Det kan handla om att kommunen startar ungdomsgårdar eller särskilda insatser för jobb eller utbildning riktat till personer som riskerar att hamna snett.

Tanken är att den sociala investeringen leder till besparingar och hälsovinster i framtiden. Dessa besparingar används för att täcka upp för kostnaden och därefter återförs eventuella ”vinster” till den sociala investeringsfonden. Självklart handlar sociala investeringsfonder i första hand om att den enskilde individen ska få ett bättre liv, men eftersom samhällets resurser är begränsade är det också avgörande att resurserna används på ett effektivt sätt.

⁶ Ingvar Nilsson, SEE, 2011. *Är du lönsam lille vän? En socioekonomisk analys av unga, skolmisslyckanden och arbetsmarknaden.*

Ett strukturerat arbete på kommunal nivå med sociala investeringar ger långsiktighet i arbetet med att få fler unga att reda upp sin situation och ge tryggare områden.

Miljöpartiet vill att staten de kommande fyra åren satsar 1,1 miljarder kronor på sociala investeringsfonder som kommunerna kan söka pengar ifrån, så kallade SIV-pengar. Miljöpartiet föreslår också att en statlig utredning tillsätts med syfte att utreda hur ett fortsatt arbete med sociala investeringar kan genomföras, bland annat om hur det kommunala regelverket skall utformas. Vad som här anförts om sociala investeringar bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.1.4 Sommarjobb för ungdomar

Tidig kontakt med arbetslivet redan i grundskolan ger unga bättre förutsättningar för förankring på arbetsmarknaden. Sociala kontakter är betydelsefulla för att komma in på arbetsmarknaden, särskilt för unga med sämre studieresultat. Alla mellan 15 och 17 år ska därför ha rätt till sommarjobb. Det kan exempelvis vara i det kommunala bostadsbolaget eller i det privata byggföretaget. Det ger värdefulla kontakter och erfarenheter som gör det lättare att få jobb senare. Vad som här anförts om sommarjobb för unga bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.1.5 Främja småföretagande

Många som vill starta företag har idag svårt att få tillgång till startkapital. Särskilt i tider av ekonomisk oro är den privata kapitalmarknaden ovillig att ta risker, och tillgången på kapital för att starta företag begränsas ytterligare. Många människor som kommer från andra länder till Sverige har tidigare erfarenhet av att driva mindre företag. De skulle ganska enkelt kunna starta liknande företag i Sverige men hindras ofta av brist på kapital och svårigheter att få lån. Miljöpartiet föreslår därför en satsning på mikrokrediter för företag som startas av nyanlända. Vad som här anförts om mikrokrediter bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Vi föreslår också att helt avskaffa sjuklöneansvaret för företag med upp till tio anställda. Det skulle förbättra de ekonomiska marginalerna och öka möjligheterna att utvecklas och anställa fler. Vad som här anförts om avskaffat sjuklöneansvar bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Många företagare upplever trygghetssystemen som en snårig djungel – speciellt de som har ett nystartat företag med låga inkomster under de första åren. För Miljöpartiet är det en självklarhet att även företagare ska kunna känna sig trygga vid sjukdom eller föräldraskap. Luckor i socialförsäkringarna ska inte hindra folk från att starta företag. Miljöpartiet har därför i en särskild kommittémotion (motion 2013/14:Sf203 Företagares trygghetssystem) presenterat 13 konkreta förslag för hur trygghetssystemen kan stärkas.

Fel! Okänt namn

7.2 Bra skolor oavsett bostadsområde

Alla elever ska få samma chans i den svenska skolan oavsett bakgrund och bostadsområde. Tyvärr är det inte så verkligheten ser ut i dag. Elevernas sociala och ekonomiska förhållanden får allt större betydelse för hur de lyckas i skolan. Enligt Skolverket har skillnaderna mellan grundskolornas genomsnittliga resultat fördubblats under de senaste 20 åren.⁷ Den svenska skolans likvärdighet ligger nu under genomsnittet i OECD och det är inte en effekt av att andra elever har förbättrat sina resultat. Tvärtom sjunker kunskapsresultaten generellt.⁸

7.2.1 Fler vägar till gymnasiekompetens

Alla kommer till skolan med olika förutsättningar och under skoltiden kan mycket hända som påverkar elevernas möjligheter att nå upp till kunskapskraven. Därför måste det skapas fler vägar till gymnasiekompetens.

Folkhögskolornas speciella studiemiljö och pedagogik fyller en viktig funktion för att fånga upp personer som lever i eller riskerar arbetslöshet efter att inte ha lyckats i det traditionella utbildningssystemet. Miljöpartiet vill därför göra folkhögskolan tillgänglig för fler. Detta kan göras genom bland annat att stödja inrättandet av nya folkhögskolor, eller filialer till befintliga folkhögskolor, i miljonprogramområden. Vad som här anförs om att skapa möjligheter för nya folkhögskolor i miljonprogramområden bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Även den kommunala vuxenutbildningen behöver stärkas och erbjuda fler att komplettera och läsa in en fullständig gymnasiekompetens. Vad som här anförs om en utökad och stärkt vuxenutbildning bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.2.2 Teoretiker ska kunna bli praktiker – yrkesvux för akademiker

Möjligheterna för den teoretiskt utbildade att få ett yrke med mer praktisk inriktning är idag liten. En person med praktisk utbildning kan komplettera med teoretisk utbildning. Vice versa borde också vara möjligt. Bankekonomen eller journalisten ska kunna bli kock eller barnskötare. Den arbetslöse humanisten ska kunna bli snickare. En möjlighet till studier på yrkesgymnasium för vuxna (Yrkesvux 2.0) bör därför införas, inte bara för de grupper som saknar gymnasieutbildning, eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras, utan också för människor med fullföljd teoretisk utbildning. Vad som här anförs om studier på yrkesgymnasium för vuxna bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

⁷ Skolverkets lägesbedömning 2013.

⁸ PISA 2009.

7.2.3 Specialutbildningar i miljonprogramsområden

Miljöpartiet har länge krävt att skolpengen ska viktas efter socioekonomiska faktorer. Detta är viktigt inte minst för likvärdigheten. Utbildningsministern har nu efter lång tid och mycket kritik sagt att han kan tänka sig att göra det, men fortfarande vet vi inte om de andra allianspartierna går med på detta. Förutom en viktad skolpeng behövs andra kraftfulla åtgärder och insatser för att skapa fler attraktiva utbildningar, inte minst i miljonprogramområdena.

Miljöpartiet vill att regeringen, i samarbete med Sveriges kommuner, underlättar för skolor i olika miljonprogramförorter att utveckla profilutbildningar med kapacitet att attrahera elever från hela regionen. Goda exempel finns redan, som nycirkusinriktningen på St. Botvids gymnasium som har lockat elever från hela landet.

Vad som här anförs om profilutbildningar i miljonprogramsområden bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.2.4 Kraftfulla åtgärder i ett tidigt skede för dem som halkar efter

Redan den första tiden i skolan läggs en viktig grund för elevernas fortsatta inläring och utveckling. Därför vill Miljöpartiet lyfta fram alla elevers rätt att lära sig läsa, skriva och räkna innan man lämnar årskurs 3, genom en läsa-skriva-räkna-garanti.

Den som inte kan läsa, skriva och räkna har sämre möjligheter att göra sig hörd i samhället. Det är mycket svårt att etablera sig på arbetsmarknaden utan dessa grundläggande kunskaper. Bristande läskunnighet innebär dessutom ett stort hinder för annan inläring.

Läsa-skriva-räkna-garantin innebär att elever och föräldrar ska vara garanterade extra hjälp om det uppstår problem vid inläring av baskunskaperna. I de fall det visar sig att en elev halkar efter ska kraftfulla åtgärder kunna sättas in.

På samma sätt som en vårdgaranti inte är en garanti för att alla blir friska, så kan inte en läsa-skriva-räkna-garanti garantera att alla barn verkligen lär sig läsa, räkna och skriva. Men vi kan garantera att varje barn får allt det stöd som går att sätta in. På samma sätt som vårdgarantin upprätthålls genom åtgärder som sanktioner och patienters möjlighet att byta vårdgivare, bör en läsa-skriva-räkna-garanti kopplas till statliga sanktioner mot huvudmän som inte ger elever det som de av lärare bedömts vara i behov av och möjlighet för elever att vända sig till en annan skola.

För att rätt typ av åtgärd ska kunna sättas in i ett tidigt skede bör lärarna få ökat inflytande över beslut om insatser. Läraren är den pedagogiska experten och är därför bäst lämpad att ordinera stödåtgärder till elever i behov av extra hjälp. Exempel på insatser kan vara att prioritera svenska och matte under en period eller att ge rätt till extra undervisningstid, till exempel genom lördagskola eller sommarskola. Tekniska hjälpmedel, stöd av specialpedagoger och tydligare uppföljning tillsammans med vårdnadshavare kan vara andra exempel på insatser.

Fel! Okänt namn på

Vad som anförts om en läsa–skriva–räkna–garanti bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.3 Trygghet

Enligt Camila Salazar Atías (kriminolog och verksamhetsansvarig för Center för information om destruktiva subkulturer på Fryshuset) tyder mycket forskning på att boende i resurssvaga områden (inklusive miljonprogramsområden) upplever en större otrygghet och utsätts för fler brott än personer som bor i mer resursstarka områden. Vårens händelser i Husby och andra förortsområden startade en debatt om polisens metoder och om trygghet kopplat till så kallad social nedrustning.⁹

7.3.1 Förtroendet för polisen

Polisens arbete är mycket viktigt för att skapa trygghet, men i miljonprogramsområden har invånarna ett komplicerat förhållande till polisen. I en enkätundersökning 2012 kom polisen på fjärde plats över förbättringsområden samtidigt som polisen sågs ha en mycket viktig roll.¹⁰ Boende i miljonprogramsområden känner litet förtroende för att polisen inte ska använda övervåld. Många tror inte heller att de blir tagna på allvar av polisen och avstår därför ibland från att anmäla brott. Även förtroendet för polisens förmåga att lösa brott är lågt.¹¹

Enligt enkätundersökningen verkar kvinnor ha högre förtroende för polisen än vad män har. En större andel av kvinnorna instämmer i påståenden om att de litar på polisen och att de kan vända sig till polisen om de behöver hjälp. Kvinnor upplever också i högre utsträckning att det är enkelt att få kontakt med polisen och att de känner sig trygga med patrullerande poliser i området.¹²

Trots ett generellt lågt förtroende för polisen finns samtidigt en önskan om polisiär närvaro i bostadsområdena. Närpoliser som är bekanta för de boende föredras framför främmande bilpatruller. Betydelsen av en relation mellan polis och boende bekräftas exempelvis av polisen i Malmö, vars erfarenheter är att oroligheterna i Rosengård ökar när okända poliser går in på närpolisernas skift.¹³ Med andra ord finns det goda skäl att anta att förtroendearbetet går hand i hand med ökad trygghet. Ett annat exempel på sådan åtgärd med dubbla vinster är ökad samverkan mellan polisen och civilsamhället.

Därför är det viktigt att polisen tar förtroendefrågan på allvar. Det faktum att miljonprogramsbor känner ett bristande förtroende för polisen är ett problem för alla. Det är ett problem för polisen som inte kan göra sitt jobb lika bra eftersom tips och kontakter med allmänheten är av stor vikt. Det är ett

⁹ MIKLO, 2013. *Förtroendet för Polisen i Sveriges miljonprogram*.

¹⁰ MIKLO:s nationella enkät ”Sveriges miljonprogram 2012”.

¹¹ MIKLO, 2013. *Förtroendet för Polisen i Sveriges miljonprogram*.

¹² MIKLO, *Ibid.*

¹³ MIKLO, 2013. *Ibid.*

problem för invånare som inte känner trygghet och för deras faktiska trygghet eftersom polisens arbete försvåras. Det är ett hot mot rättsstaten och demokratin.

Polishatet måste också tas på allvar och motverkas. Att det sprids nidsbilder av poliser och desinformation som syftar till att öka motsättningar och locka människor till upplopp är oacceptabelt. För att öka förtroendet och förståelsen för polisen är det såklart också avgörande med en aktiv medverkan från miljonprogramsbör såsom skedde under upploppen i Husby med många som nattvandrat för att säkra en trygg vuxennärvaro.

Polisförbundet och Fryshusets gemensamma dialogprojekt som syftar till att skapa ökad förståelse mellan polisen och ungdomar är ett mycket positivt exempel. Liknande projekt och verksamheter är viktiga pusselbitar för att öka förtroendet och förståelsen mellan polisen och invånare. Miljöpartiet vill stödja projekt som syftar till att öka förståelsen mellan polis och invånare. Vad som här anförts om åtgärder för att stärka förtroendet för polisen bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.3.2 Motverka diskriminering

Brottsförebyggande rådet visade 2008 i rapporten Diskriminering i rättsprocessen att diskriminering var utbredd på alla nivåer inom rättsväsendet. Muslimer var en av de grupper som var extra utsatta inom rättsväsendet och som oftare än andra dömdes utifrån stereotypa föreställningar.

Det finns föreställningar inom rättsväsendet om att vissa minoritetsgrupper och vissa brottstyper hör ihop. Om att personer med vissa typer av minoritetsbakgrund alltid nekar och därför inte tas på allvar. Personer med utländsk bakgrund betraktas som mindre trovärdiga än etniska svenskar – på brottsplatsen, under brottsutredningen och i domstolsförhandlingen.

Undersökningar har visat att fotgängare och bilförare med minoritetsbakgrund är klart överrepresenterade bland dem som utsätts för poliskontroller.

Enligt en studie från Göteborgs universitet, som P3 Nyheter rapporterade om den 23 juni 2011, är ”rå jargong och fördomsfulla skämt om utlänningar” vardag inom polisen i Västra Götaland.

Insikten om att dessa problem existerar måste leda till ett aktivt arbete mot diskriminering. Det bör genomföras en utbildningssatsning för rättsväsendets aktörer med fokus på att upptäcka och åtgärda diskriminerande strukturer och praktiker inom rättssystemet. Närpolisen och civilsamhället, ”de goda krafterna”, bör samverka för att öka förtroende för polisen och skapa nya kontaktytor. Polisens insatsstyrkor ska ha genomgått en värdegrundsutbildning innan sommaren 2014. Vad som här anförts om att motverka diskriminering i rättsväsendet bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

7.4 Hälsa på lika villkor

Skillnaderna i hälsa är stora i Sverige. Det kan mätas till exempel i sjukskrivningstal och livslängd. Ofta går det att se stora skillnader mellan olika bo-

Fel! Okänt namn på

stadsområden i samma stad. Enligt en undersökning av Chess (Centre for Health Equity Studies) ökar den svenska hälsoklyftan mätt i förväntad livslängd för personer med olika utbildningsnivå. Högutbildade förväntas leva fem år längre liv än lågutbildade.¹⁴

Folkhälsan påverkas av många olika faktorer, inklusive boendemiljö, upplevd trygghet, känsla av delaktighet och inflytande med mera. I grunden är därför i stort sett hela partimotionen ett sätt att möta dessa folkhälsoutmaningar.

Att satsa på bättre folkhälsa är att göra långsiktiga investeringar. Det handlar exempelvis om trygga bostadsområden med goda möjligheter till motion och närhet till grönområden, att planera trafiken så att buller, olyckor och smutsig luft minskar, att servera bra mat inom skolan och välfärden, att prioritera skatter och bidrag så att fattigdomen minskar, samt att förebygga psykisk ohälsa och missbruk av alkohol, droger och spel. Folkhälsopolitiken och dess förebyggande arbete behöver alltså prioriteras inom alla politikområden.

För att tydliggöra vilket ansvar som ligger på olika nivåer anser vi att det behövs en folkhälsolag. Så länge det inte är ett konkret lagstadgat ansvar för den kommunala och regionala nivån är det risk att folkhälsopolitiken stannar vid vällovliga ambitioner. Vad som här anförts om behovet av en folkhälsolag bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Att statistik finns och att indikatorer följs upp är väldigt viktigt för att se skillnader i hälsa, inte bara mellan olika delar av landet utan också mellan städer och till och med olika bostadsområden. Varningssignaler måste tas på allvar. Skillnader sammanställs i dag inte på något systematiskt sätt.

Miljöpartiet anser att det också behövs en nationell folkhälsokommission för att utjämna ojämlikheterna i hälsa inom en generation, enligt de rekommendationer som WHO tagit fram.¹⁵ Riksdagen bör därför tillkännage som sin mening för regeringen vad som här anförts om en nationell folkhälso-kommission.

Det är också viktigt att ha närhet till vård när hälsan brister. Det är därför angeläget med vårdcentral i närområdet. Miljöpartiet vill utforma ersättnings-systemen i vården utifrån socioekonomiska faktorer och vårdtyngd. Vad som här anförts om att utforma ersättningsystemen i hälso- och sjukvården utifrån socioekonomiska faktorer bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.4.1 Familjecentraler i miljonprogramsområden

Familjecentraler är en funktion som nu finns på alltför många ställen i landet. Tanken är att de ska ha förebyggande och stödjande verksamheter för föräldrar och barn. Olika huvudmän samlas på samma plats och en familjecentral innehåller åtminstone mödrahälsovård, barnhälsovård, öppen förskola och förebyggande socialtjänst. Även andra yrkeskategorier kan komma dit på vissa

¹⁴ Denny Vägerö, Centre for Health Equity Studies, 2011. *En folkhälsopolitisk kardinalfråga: ökade sociala skillnader i dödlighet under fyra decennier*.

¹⁵ Enligt modell Marmotkommissionen, *Closing the Gap*.

tider. En viktig poäng är att göra det enklare att få tillgång till – och kunskap om – samhällets resurser och träffa andra barnfamiljer. Det ger också en möjlighet att tidigt kunna uppmärksamma särskilda behov och stöd.

Miljöpartiet vill avsätta 100 miljoner kronor per år för utveckling av familjecentralsverksamhet i miljonprogramsområden. Utvecklingsmedlen ska vara möjliga att söka dels för redan befintliga familjecentraler som vill vidarutveckla verksamheten eller uppbyggande av ny familjecentralsverksamhet. Insatsen ska samfinansieras med kommun och landsting. Medlen bör handhas av Socialstyrelsen som beviljar projektmedel efter ansökan. Vad som här anförts om familjecentraler bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.5 Större mångfald av verksamheter

Miljonprogramsområden består nästan uteslutande av bostäder medan det finns få butiker och arbetsplatser. Fler verksamheter skulle innebära kortare avstånd mellan förskola, arbetsplatser och service av olika slag, vilket minskar bilberoendet och ger goda förutsättningar för ett lokalt näringsliv. Detta har visat sig i bland annat stadsdelen Vauban i sydtyska Freiburg.

För att öka boendekvaliteten och skapa förutsättningar för nya jobb vill Miljöpartiet främja näringslivsverksamhet, samhällsservice, föreningsliv, kulturverksamhet och nya mötesplatser.

Detta kan ske genom kommunala insatser, men även genom att på statlig nivå skapa goda förutsättningar genom till exempel flexibla regelverk och ekonomiskt stöd. Några exempel har redan berörts i motionen, som till exempel initiativ för lokala arbetsförmedlingar, stadsodlingar och folkhögskolor i miljonprogramsområden.

Lokal handel är viktigt för att skapa levande stadsdelscentrum. Utvecklingen med fler stora köpcentrum utanför städerna ökar beroendet av att ha egen bil och bidrar till att utarma särskilt förortscentrum. När stora köpcentrum slår ut de lokala affärerna, tvingas dessutom allt fler ha bil för att klara sina vardagliga behov.

Miljöpartiet vill göra det enklare att blanda olika funktioner i samma byggnad. Det kan exempelvis vara genom att ha en affärslokal i bottenvåningen och bo en trappa upp, i stil med Malmö Kommunala Bostads AB:s så kallade bokaler i Malmö. Tillväxtverket bör tillsammans med Boverket få i uppdrag att se över möjligheterna att underlätta den här typen av lösningar samt informera om möjligheterna och ge stöd till intresserade. Vad som här anförts om att ge Tillväxtverket och Boverket i uppdrag att utreda möjligheterna att underlätta lösningar där fler funktioner blandas i en byggnad, bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Samtidigt som de sociala problemen ökar i Sverige minskar den sociala närvaron av företrädare för den offentliga sektorn i olika delar av samhället. Poliskontor och bibliotek läggs ned och servicekontor avvecklas. Denna utveckling är inte minst synlig i de områden där servicen behövs mest, på

Fel! Okänt namn på

landsbygd och i miljonprogrammets förortsområden. Denna utveckling är skadlig för den enskilde och för samhället i stort och måste brytas.

Placering av myndigheter och kommunala verksamheter i miljonprogramsområden är ett sätt att stärka den offentliga närvaron. Det ökar dessutom efterfrågan på varor och tjänster och skapar på så sätt ett stärkt underlag för lokal handel. När offentliga investeringar planeras är det viktigt att leta efter möjligheter som kan främja privata investeringar. Vad som här anförts om att stärka den offentliga närvaron bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.5.1 Satsningar på idrott och kultur

Miklo har i en online-enkät riktad till miljonprogramsbor identifierat ett stort intresse för film, litteratur, musik och idrott. Förbättrade förutsättningar för miljonprogramsbor att utöva dessa intressen skulle med stor sannolikhet ge positiva effekter på bl.a. trygghet och folkhälsa. En meningsfull fritidssysselsättning är ofta avgörande för ungdomars möjlighet att känna gemenskap och att kunna utvecklas. Det finns otaliga exempel på idrottare som vittnar om hur idrotten förändrat deras liv, skapat mening och hur man byggt upp sociala kontakter. Det samlade svenska föreningslivet bedriver varje dag ett viktigt socialt arbete med ungdomar över hela landet. Idrottsledarna arbetar oftast helt ideellt och fungerar som goda förebilder för ungdomar, i synnerhet för dem som kanske har svårt att hitta sådana förebilder i sin närmiljö eller i skolan.

Därför är det allvarligt att förutsättningarna för en aktiv fritid skiljer sig åt dramatiskt beroende på var du bor. I vissa stadsdelar och kommuner tillåts träningsanläggningar att förfalla och fritidsgårdar läggs ner. Många barn och ungdomar saknar därmed möjlighet till en vettig sysselsättning när skolan är slut för dagen.

Miljöpartiet vill därför rikta en särskild satsning på idrott riktad mot miljonprogramsområden i höstbudgeten för 2014. Det kan handla om insatser för att ordna vettiga anläggningar och träningsmiljöer, men även om att utveckla träningsformerna så att fler kan lockas till idrotten. Vad som här anförts om en idrottssatsning bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

En satsning bör också göras på kulturverksamhet i miljonprogrammen. Avsikten är att lokala ideella föreningar tillsammans med en kommunal eller privat aktör med viss administrativ förmåga, ska kunna ansöka om medel för lokala kultursatsningar. Det kan handla om att utveckla teater, hemslöjd, konst eller att ordna utsmyckning av bostadsområden. Det kan också handla om att satsa på och utveckla kultur- och musikskolor. En av de bärande idéerna är att de åtgärder som utförs utgår från boendes behov och önskemål. Anslaget tilldelas Kulturrådet och beviljas efter ansökan från ideell förening eller föreningar tillsammans med annan aktör. Statsbidraget koordineras med statliga bidraget till ideella organisationer som bedriver frivilligt arbete inom det sociala området, som hanteras av Socialstyrelsen. I arbetet med regler och riktlinjer ska företrädare för den ideella sektorn ingå och ha ett bestämmande inflytande. För ändamålet anslår vi 100 miljoner kronor per år. Vad som här

anförts om att satsa på kulturverksamhet i miljonprogrammen bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

7.6 Delaktighet och identitet

När människor får möjlighet att påverka sin närmiljö skapas trevligare områden. Då anpassas kvarteren efter de boendes erfarenheter och behov. Att utveckla ett område tillsammans skapar ömsesidig förståelse och sammanhållning.

Tyvärr sker beslut om boendes närområde inte sällan utan medborgarnas inflytande. Så här skriver arkitekten Ola Andersson om skillnaderna i delaktighet beroende på bostadsområde:

I områden där befolkningen är välutbildad och van att göra sin röst hörd skyddas marken från exploatering, oavsett dess värde som grönområde. Där befolkningen inte är lika välutbildad, ovan att göra sig hörd och majoriteten kanske inte ens har svenska som modersmål exploateras skyddsvärda grönområden. I den värdefulla Järvakilen mellan bostadsområden som Hallonbergen, Rinkeby, Tensta, Hjulsta, Akalla och Kista har ex-ploatorerna ett helt annat övertag än i Bromma där det är tätt mellan juristerna bland de boende. Följaktligen planeras ett antal bostadsområden i anslutning till Järvakilen trots att det är en viktig del av den övergripande regionala grönstrukturen. Däremot planeras ingenting i Ålstensskogen i Bromma trots att den bara är mark som råkat bli över i ett Bromma där de flesta har egen trädgård och behovet av grönområden är begränsat.¹⁶

På flera håll har begreppet ”medborgardialog” fullständigt tömts på innehåll efter processer som har upplevts som skendemokratiska. Bättre kommunikation mellan dem som berörs av ett områdes utveckling är helt nödvändigt, men sådana samråd får aldrig reduceras till ett nödvändigt ont som snabbt ska bockas av på en checklista. Ett välplanerat samråd skapar kunskap om de olika utvecklingsalternativen, genererar nya idéer och minskar överklaganden och på så sätt underlättar en snabbare och billigare process. Men för att detta ska uppnås är det viktigt att det finns en faktisk möjlighet att påverka för de boende. Detta kräver att samrådet genomförs i ett tidigt skede. Alla delar av en utvecklingsplan kan inte omprövas av alla, men då är det viktigt att det är tydligt vad som redan är beslutat och inte kan ändras.

En central utgångspunkt med Miljöpartiets satsningar är att främja lokala initiativ snarare än att från nationellt håll detaljstyra resurser. Miljöpartiet vill dessutom satsa på en särskild fond från vilken lokala organisationer kan söka finansiering av åtgärder som de själva anser skulle förbättra deras bostadsområden.

Vad som här anförts om en fond för lokala initiativ bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

¹⁶ Ola Andersson, 2012: *Vykort från Utopia*.

Fel! Okänt namn nå

7.6.1 Minska stigmatisering och främja stolthet över det egna bostadsområdet

Det är viktigt att kunna få känna stolthet över de egna kvarteren. Därför är det olyckligt att miljonprogrammet ofta diskuteras och hanteras på ett sätt som ensidigt fokuserar på problemen. Det har gjort att många områden får ett oförtjänt dåligt rykte. Runt om i landet går det att se många kreativa initiativ som tyder på att det tvärtom är i miljonprogramsområden som många kommuners utvecklingspotential är som störst. Det är politikens ansvar att frigöra den potentialen. Vi vill att områdenas potential och möjligheter ska lyftas upp. Här finns en vilja och drift att skapa, som behöver tas tillvara. Sveriges kommuner och landsting bör därför tillsammans med Sabo och ideella aktörer få i uppdrag att ta fram modeller för hur detta kan ske. Vad som här anförts om att ta tillvara på drivkraften i miljonprogramsområden bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Det finns uppfattningar om att vissa områden eller delar av områden är mer brottsutsatta än de är, samtidigt som det finns felaktiga uppfattningar om att områden är tryggare än de är. Detta riskerar leda till felaktiga beslut av enskilda individer men också av olika beslutsfattare. Ett sätt för såväl den enskilde som offentliga beslutsfattare att kunna fatta rationella beslut om hur han eller hon ska utforma sitt liv är att ha tillgång till statistik om var brotten finns. Vad som här anförts om tillgång till statistik bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

8 Hela Sverige ska leva

Det finns många gemensamma utmaningar mellan byar på landsbygden och förortsområden. Här sinar framtidstron i takt med att samhällsservicen minskar och arbetslösheten ökar. Här bryter arbetslösheten effektivt ned unga människors möjlighet att bygga en framtid. Människor ger upp bygder de älskar för att flytta in till staden. Ofta är det helt frivilligt, men ibland tvingas människor flytta för att det inte längre finns jobb, service eller kollektivtrafik på landsbygden.

Samtidigt finns det ofta både på landsbygden och i miljonprogramsområden en stark känsla av gemenskap, ett stort engagemang i föreningslivet och en hög grad av egenföretagande. Det finns både gemensamma möjligheter och utmaningar.

Det ska vara lätt att leva i hela Sverige. Människor ska inte tvingas flytta utan det ska finnas goda möjligheter att leva och arbeta såväl på landsbygden som i miljonprogramsområden och i innerstaden. Situationen i olika landsbygdsorter skiljer sig naturligtvis lika mycket som mellan olika miljonprogramsområden, men generellt går det att se liknande utmaningar i form av till exempel hög arbetslöshet, utmaningar i grundskolans samt reträtten av samhällsservice och affärsverksamheter. Inte minst syns likheterna när det gäller bilden som varje dag återskapas av landsbygd och miljonprogram i det offent-

Fel! Okänt namn på

liga samtalet. De svartmålande diskussionerna om ”utanförskap” riskerar att bli självuppfyllande.

Trots att utmaningarna många gånger sammanfaller mellan förorter och landsbygd ser de politiska lösningarna olika ut. När vi diskuterar landsbygds- politik är det självklart att ställa krav på att samhället ska säkerställa att service, arbete, företagande och utbildning finns tillgängligt i hela landet. När problemen i Sveriges förorter diskuteras låter det ofta annorlunda; samhälls- problemen etnifieras, kallas ”integrationsproblem”, och görs till problem för den enskilde. Trots att samhällsproblem som arbetslöshet och fattigdom knappast har med en persons etnicitet att göra. Tvärtom förstärks utmaningar- na i miljonprogramsområden av den strukturella rasism och diskriminering som i hög grad existerar i Sverige.

Miljöpartiet tror att debatten skulle förändras och förbättras om utmaningar på landsbygden och i Sveriges förorter kunde diskuteras gemensamt. Många gånger glömmes vi att se möjligheterna. Många lösningar är gemensamma när det gäller satsningar på företagande, samhällsservice och utbildning. Om fler får möjlighet att mötas människor emellan; lära av varandra, utbyta erfaren- heter och kunskaper, kan det också bidra till en större förståelse mellan oss människor.

Miljöpartiet föreslår att det tillsätts resurser för att miljonprogramsområ- den i större städer ska kunna matchas med landsbygdskommuner i en vänorts- satsning. Vänorter är normalt samarbetande kommuner i olika länder, men det finns all anledning att tillämpa konceptet inom landet. Vänortssatsningen skulle bygga på att kunna utbyta erfarenheter om gemensamma utmaningar, samt skapa möten och möjligheter mellan olika orter eller områden, snarare än olika kommuner. Vad som här anförts om en vänortssatsning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 2 oktober 2013

Åsa Romson (MP)

Gustav Fridolin (MP)

Maria Ferm (MP)

Stina Bergström (MP)

Agneta Börjesson (MP)

Esabelle Dingizian (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Peter Eriksson (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Annika Lillemets (MP)

Agneta Luttröpp (MP)

Lise Nordin (MP)

Mats Pertoft (MP)

Magnus Ehrencrona (MP)

Jabar Amin (MP)

Per Bolund (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Tina Ehn (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Ulf Holm (MP)

Helena Leander (MP)

Jan Lindholm (MP)

Valter Mutt (MP)

Kew Nordqvist (MP)

Peter Rådberg (MP)